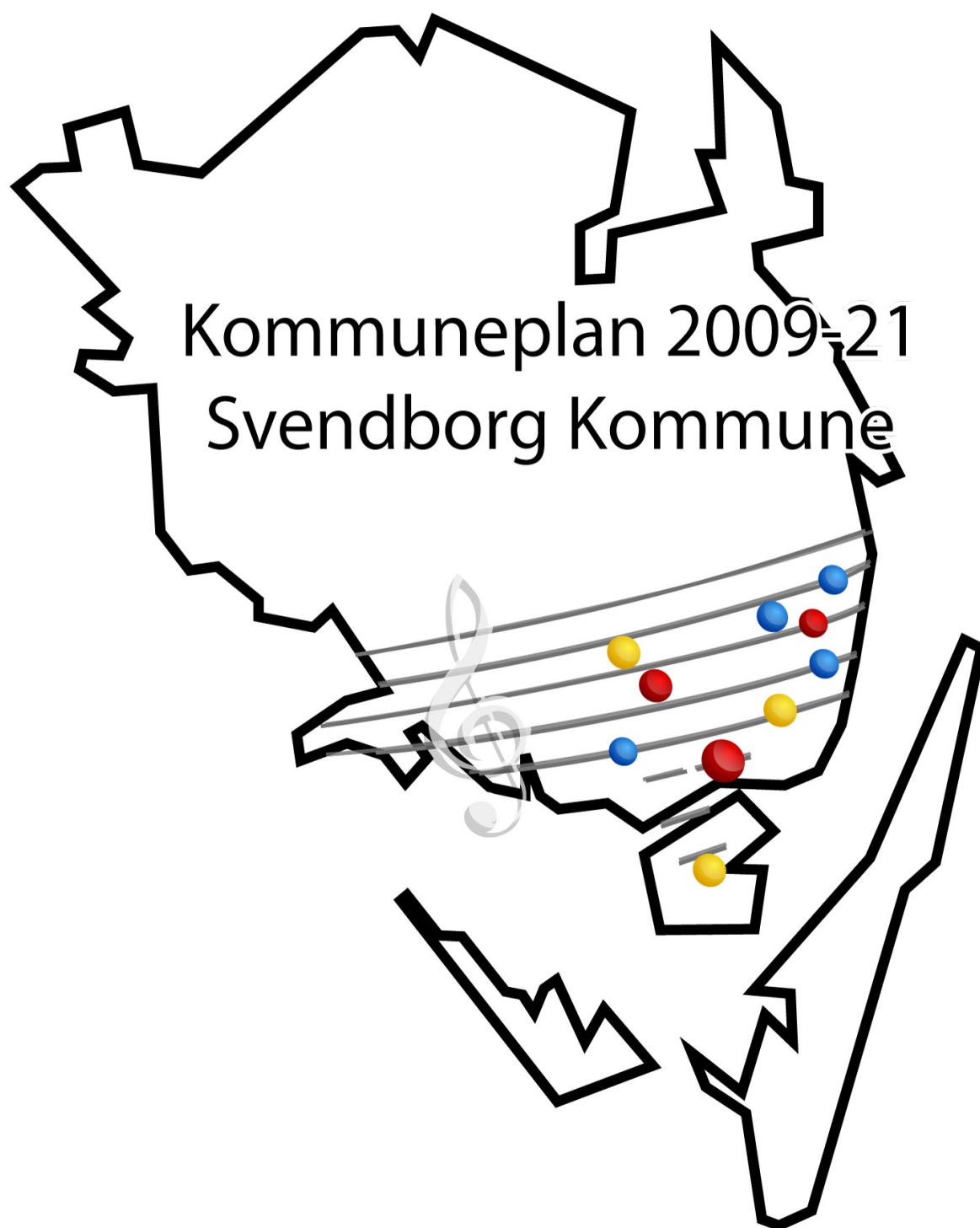

Svendborg
Kommune

Se kommuneplanen på
www.svendborg.dk/kommuneplan

Indholdsfortegnelse

Kulturarv og bevaring.....	1/19
<u>Kulturarven i det åbne land.....</u>	<u>2/19</u>
Mål.....	3/19
Baggrund.....	4/19
Strategi og indsats.....	8/19
Retningslinjer.....	9/19
<u>Kulturarven i byerne.....</u>	<u>12/19</u>
Mål.....	13/19
Baggrund.....	14/19
Strategi og indsats.....	17/19
Retningslinjer.....	19/19

Kulturarv og bevaring

Kulturarven er alle sporene efter menneskers virksomhed fra den ældste tid og til i dag. Det kan f.eks. være fortidsminder, bygninger og kulturmiljøer (sammenhængende kulturhistoriske helheder) samt kirkerne og deres omgivelser.

Kulturarven spiller en væsentlig rolle for kvaliteten af de fysiske omgivelser, som vi færdes i, bidrager til at gøre den fælles historie konkret, og har derfor betydning for vores fælles forståelse af identitet og tilhørsforhold.

Svendborg Kommune har en rig forhistorie og velbevarede kulturmiljøer og kulturlandskaber. Den rige kulturarv er én af kommunens væsentligste ressourcer, som bl.a. understøtter [kommunens Cittaslow-profil](#) og er et væsentligt aktiv for turismen. Svendborg Kommune blev i 2008 sammen med de øvrige tre sydfynske kommuner "kulturarvskommune" omkring havnenes kulturarv.

I dag forandrer landskabet og kulturmiljøerne sig i et sådant tempo og omfang, at vi må gøre op med os selv hvilke værdier, der skal bevares, og hvordan de skal beskyttes.

Med kommunalreformen er en del af beskyttelsen og varetagelsen af de kulturhistoriske interesser overgået til kommunerne. Kommuneplanen kan sikre en vis beskyttelse af de kulturhistoriske interesser mod anden udnyttelse, men kan ikke sikre en egentlig bevarelse af interesserne, der ofte vil kræve en mere direkte indsats, f.eks. i form af restaurering og vedligeholdelse.

Svendborg Kommune har valgt at medtage følgende kulturhistoriske interesser i kommuneplanen:

Kulturarven i det åbne land

- Fortidsminder
- Hovedgårde
- Kystkulturmiljøer
- Stævningsskove
- Kirker i det åbne land

Kulturarven i byerne

- Bymiljøer
- Svendborg havn
- Bevaringsværdige bygninger, herunder i det åbne land

Kulturarven i det åbne land

Svendborg Kommune har en forhistorisk kulturarv, som for et par områders vedkommende (Gudme og Lundeberg) kan betegnes som nationalt enestående. Herregårdenes og landsbyernes bebyggelse og arealudnyttelse har skabt strukturer og sammenhængende miljøer af stor bevaringsværdi. Hertil kommer en enestående maritim kulturarv knyttet til købstadens havnemiljø, til øerne og til kommunens lange kystlinje.

Mål

Det er Byrådets mål, at:

- de væsentligste kulturarvsværdier skal bevares og beskyttes, og
- formidlingen af Sydfyns kulturhistorie skal styrkes.

Baggrund

Statslige interesser og krav

De statslige interesser i kommuneplanlægningen er samlet i [Oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen – 2009, Miljøministeriet 2006](#).

Det er statens interesse, at de kulturhistoriske enkeltelementer, både monumenterne og de mere ydmyge spor, og de kulturhistoriske helheder i det åbne land og byerne – kulturmiljøerne – kortlægges, beskrives og sikres.

Det er også statens interesse at bevare kirker og kirkeomgivelser, markante fortidsminder og fredede bygningsanlæg som tydelige kendingsmærker i landskabet.

Staten ønsker, at indsatsen retter sig mod sporene efter menneskers virksomhed i alle perioder, fra forhistorisk tid og middelalder til nyere tid og nutiden. Og at der sker en formidling af kulturarven.

Kommuneplanen skal indeholde retningslinjer for sikring af kulturhistoriske bevaringsværdier, herunder beliggenheden af værdifulde kulturmiljøer og andre væsentlige kulturhistoriske bevaringsværdier.

Fortidsminder

Der er synlige fortidsminder overalt i landskabet som f.eks. gravhøje, borgruiner, voldsteder, militæranlæg, vejspor og helleristinger.

Andre fortidsminder ligger i jorden. Det er f.eks. bopladser og gravfund fra oldtiden, og i vore byer er der lagt lag på lag af menneskers liv og virke fra middelalderen til i dag.

Fortidsminder er beskyttede via museumsloven

Alle fortidsminder er beskyttet mod ødelæggelse via Museumsloven (lovbekendtgørelse nr. 1505 af 14. december 2006). En del af dem er varigt fredet, og deres tilstand må ikke ændres. Den resterende del må ikke ødelægges eller fjernes, før de er arkæologisk undersøgt.

[Klik her for at se en nærmere beskrivelse af Museumslovens bestemmelser om arkæologiske forundersøgelser i forbindelse med gravearbejde.](#)

Synlige fortidsminder

Der er 164 fredede fortidsminder i Svendborg Kommune. De fredede fortidsminder omfatter gravhøje, dysser og jættestuer, skålsten, borgbanker og voldsteder, middelalderlige helligkilder, mølledamme og –dæmninger.

Blandt de fredede fortidsminder kan fremhæves:

- Gl. Hestehave rummer ikke mindre end 20 gravhøje fra den ældre bronzealder (ca. 1800–1000 f. Kr.). Halvdelen af højene er gennem de sidste par hundrede år blevet sløjfet, og kan i dag ses som 1 m til 0,5 m høje og 20–30 m i diameter store forhøjninger i terrænet. Uanset at halvdelen af højene er delvist forsvundet, er højgruppen enestående godt bevaret, og med sine seks 4 m høje og 25–30 m i diameter store gravhøje og fire ca. 2 m høje og 20–25 m i diameter store gravhøje, udgør området en meget sjælden fortidsmindeoplevelse på Fyn.
- Voldstedet Ørkild mellem Trappebæk og Kobberbæk udgør resterne af en imponerende middelalderlig kongsborg. Hovedborgen og de tilhørende voldsystemer gør voldstedet til et af de største i Danmark.
- Langdysserne i Gudbjerglund hører til de længste i Danmark, og sammen med de øvrige dysser i lunden udgør de et attraktivt fortidsmindeområde.
- Nord fra Bregninge Bakker ligger et af Tåsinges vel nok største fortidsminder Ingershøj, der med sine 7 m i højden og 41 m i diameter ikke overgås af mange andre gravhøje i Danmark.
- Ikke langt fra Skovballe ligger en 36 meter lang og 7 meter bred langdysse, Capeshøj, som blev fundet intakt under en gravhøj fra bronzealderen i 1976.

De synlige fortidsminder skal plejes

Selv om fortidsminderne og deres nærmeste omgivelser er fredede, er de ikke sikrede mod forfald som følge af f.eks. tilgroning med træer. Fortidsminderne kræver ofte restaurering og vedligeholdelse/pleje.

Svendborg Kommune plejer ud over egne fortidsminder også udvalgte fredede fortidsminder på private arealer. Plejen sker dels for at sikre de arkæologiske forekomster, dels for at sikre offentligheden adgang og oplevelse af fortidsminderne i landskabet.

Skjulte fortidsminder

Udover de synlige og fredede fortidsminder rummer Svendborg Kommune en værdifuld usynlig kulturarv af lokal, regional eller national betydning.

De skjulte fortidsminder ligger i jorden eller i havet, og dem kan vi af gode grunde ikke se. De skal derfor være nøje kortlagt, så de kan beskyttes, og så vi kan finde dem, når vi får behov for at lave en undersøgelse af dem.

Svendborg Museum har for Kulturarvsstyrelsen foretaget en udpegning af de vigtigste, erkendte arkæologiske kulturarvsarealer.

Kort over kulturarvsarealer

Kulturarvsarealerne er vist og beskrevet i Kulturarvsstyrelsens database "Fund og Fortidsminder", der kan ses på [Kulturarvsstyrelsens hjemmeside](#).

Blandt kulturarvsarealerne kan fremhæves:

- Svendborgs middelalderlige bykerne med de særdeles gode bevaringsforhold udgør en helt særlig kulturarv, som knytter sig tæt til Danmarks tidligste urbanisering.
- Langs kysten findes arealer med tykke skaldynger fra yngre stenalder, som vidner om områdets tidlige udnyttelse af marine ressourcer. Ved Skårupøre er fundet en anløbsplads fra vikingetiden.
- Derudover findes arealer med stor intensitet af gravhøje, som vil rumme væsentlige udsagn om gravskik og tidligt agerbrug i yngre stenalder samt ressourceudnyttelse og gravskik i ældre bronzealder.
- En nationalt helt enestående og rig kulturarv ligger gemt under mulden på store arealer omkring Gudme, ved godset Broholm og nord for Lundeborg. Fundforholdene inden for de udpegede arealer knytter Sydøstfyn tæt til den samtidige europæiske historie i perioden 200–700 e. Kr.

Beskyttelse af de skjulte fortidsminder

Truslerne mod områderne er, udover at inddrage disse til byvækst eller tekniske anlæg, forstyrrelse af mulige fundlag samt i et vist omfang udtørring.

Områderne er således følsomme over for dybdepløjning og tilsvarende, som kommuneplanen ikke kan regulere, men som bør undgås i områderne. Formidling om kulturværdierne til ejerne af disse områder er derfor meget vigtig.

Kulturmiljøer

Ved et kulturmiljø forstås et geografisk afgrænset område, som ved sin fremtræden afspejler væsentlige træk af den samfundsmæssige udvikling.

En stor del af de udpegede kulturmiljøer er ikke omfattet af anden beskyttelse end den, der ligger i udpegningen og retningslinjerne. Den bedste beskyttelse ligger i den opmærksomhed og interesse, som ejerne, beboerne i området, interesseorganisationer og det offentlige viser området.

Hovedgårde

Svendborg Kommune har en af landets tætteste koncentrationer af hovedgårde, og deres markante bygningsanlæg og storladne landskaber med bebyggelsestomme, vidtstrakte marker, stengærder, alleer og skove er med til at give kommunen dens særpræg.

Hvidkilde og Valdemars Slot er udpeget som særligt bevaringsværdige hovedgårdsejerlav i Regionplan 2005.

Kystkulturmiljøer

Fyn, med tilhørende øhav, har altid været præget af nærheden til havet og dets ressourcer. Fiskeri og skibsfart har igennem århundreder præget store dele af kysten og sat sig fysiske spor, der strækker sig fra de mindste kystfiskerpladser til større industri- og transporthavne.

Sporene efter kystkulturmiljøerne er ved at forsvinde. Det drejer sig f.eks. om fiskernes garnhuse, bådebyggerpladser og tjæregryder. Der er således behov for en særlig indsats for at sikre de relativt få velbevarede kystmiljøer.

Kystkulturmiljøerne ligger dog tæt i Svendborg Kommune, og flere af dem er af national betydning. Det gælder f.eks. Troense med Jacobsens Plads, der er landets eneste bevarede kystbyggeplads for træskibe samt Lundeberg og Svendborg Havn.

I Kulturarvsstyrelsens undersøgelse af kulturarven i 70 danske havne har styrelsen fremhævet Svendborg Havn som særlig velbevaret i sin helhed og derved et af landet bedste eksempler på en mellemstor dansk erhvervshavn. Læs mere om Svendborg Havn i [afsnit om havne](#) under trafik og infrastruktur.

Lundeberg

Broholm og Lundeberg er et unikt eksempel på, at hovedgårdene ofte har haft indflydelse på en hel egns bebyggelseshistorie og udvikling. Som så mange andre danske godser etablerede Broholm egen handelsplads, da købstædernes handelsprivilegier faldt med Næringsfrihedsloven af 1857. Det unikke i tilfældet Lundeberg er for det første, at godsejer N. F. B. Sehested på Broholm ikke nøjedes med at bygge en havn og et kornpakhus; for en samlet investering på ca. 80.000 rigsdaler tegnede og byggede han i 1860'erne og 1870'erne en hel by, og for det andet at denne by, Lundeberg, i stor udstrækning stadig har elementerne fra Sehesteds tid bevaret.

Af bevaringsværdige elementer i Lundeberg kan nævnes:

- Det nordlige havnebassin (1862–63)
- 4-længet købmandsgård med pakhuse, rejsestald og bolig (1862–63)
- Manufakturhuset (ca. 1864)
- Toldassistentbolig, siden havnefogedbolig "Ankerhus" (ca. 1860'erne med senere tilbygning)
- Gæstgiveriet "Lundeberg Kro" (ca. 1865)
- Farveriet (1860'erne)
- Hovedbygningen til tobaksfabrikken (1864; selve fabrikken nedbrudt i 1990'erne)
- Arbejderkvarteret "Mølleby" (7 huse opført ca. 1864)
- Invalidestiftelsen (1864, æresbolig til invalide danske soldater og soldaterenker fra 1864-krigen)
- Broholms lysthus (nyere kopi af godsets oprindelige lysthus fra 1860'erne)
- Gadenettet

Af bevaringsværdige elementer fra Lundebergs tid som fiskeri- og ferieby (1890–1970) kan nævnes det gamle garnhus, huset til ophalerspillet, maskinfabrikken og fiskeriforeningens hus – alle på havnen – den ubebyggede stejleplads, samt et gammelt pensionat på Havnevej.

Stævningssskove

I stævningssskovene er en årtusind gammel naturtilstand bevaret, samtidig med at den kulturhistoriske arv er holdt i hævd. Stævningsdrift af skovene kan føres helt tilbage til jægerstenalderen for 6–8.000 år siden. Den biologiske mangfoldighed er stor.

Stævningsdrift

Ved stævningsdrift fældes træerne hvert 15.–20. år, og næste generation af træer dannes ved, at træet skyder igen fra stubben. Der plantes ikke nye træer, kun vind- og fuglespredte frø kan måske nå at spire, hvis der skulle opstå en lysning. Der sprøjtes og gødskes aldrig, og der afvandes ikke. De typiske træarter i stævningssskovene er: hassel, tjørn, navr, aks, pil og rød-el.

Mange stævningssskove har været meget åbne, og der er kommet meget lys til skovbundens planter, som så gav foder til husdyrene.

Anvendelsen af "gærdsel"

Træet fra stævningsskovene har været anvendt til husbygning, hegning ("gærdsel") og brændsel. Fra midten af 1800-tallet faldt interessen for stævningsskoven som leverandør af mange forskellige materialer, og ris-brænde til komfurer blev det primære produkt fra skovene. Da de fleste husholdninger gik over til el og gas i 1950'erne, fik mange stævningsskove lov til at passe sig selv eller blev konverteret til højskov.

Der er kun få stævningsskove tilbage og den klassiske brug af stævningsskoven er stort set ophørt. I Svendborg Kommune er registreret 10 stævningsskove.

Vester Skerninge Præsteskov er fredet. Omkring halvdelen af stævningsskovene er pålagt fredskovspligt. Her kan skoven ikke ryddes, men den kan konverteres til anden skov.

Skovejernes holdning er derfor afgørende for beskyttelsen.

Kirkerne i det åbne land

Kirkerne er ofte markante kulturhistoriske kendingsmærker i landskabet. For mange landsbykirkers vedkommende er der også bevaret værdifulde udsigtskiler til og fra kirkerne.

For at sikre landsbykirkerne mod skæmmende bebyggelse foreskriver Naturbeskyttelsesloven, at der ikke må opføres bebyggelse med en højde på over 8,5 meter inden for en afstand af 300 m fra en kirke, med mindre kirken er omgivet af bymæssig bebyggelse i hele beskyttelseszonen.

Denne beskyttelse omfatter alene højden af byggeri i kirkeomgivelserne, men forhindrer ikke bebyggelse i udsigtskilerne som sådan. Dette indebærer en risiko for, at udsigtskilerne efterhånden bebygges og dermed mister en stor del af deres værdi.

De fleste kirkers næromgivelser er desuden fredet med det formål at sikre kirkernes synlighed i landskabet og i landsbyen (de såkaldte "Provst Exner" fredninger). Fredningerne er tinglyste på arealerne, og alle ændringer og nybyggeri inden for det fredede areal skal forelægges Fredningsnævnet.

Strategi og indsats

Byrådet vil sikre et udsnit af kommunens væsentlige, repræsentative og egnstypiske kulturmiljøer mod byggeri, tekniske anlæg m.v., der vil kunne ødelægge eller sløre bevaringsværdige anlæg, strukturer eller helheder.

Indsatsen skal også sikre et udsnit af kulturarv fra alle perioder – fra forhistorisk tid til nutiden.

Svendborg Kommune vil ved administration af Planlovens landzonebestemmelser og i planlægningen tage hensyn til kulturmiljøernes bevarelse.

Svendborg Kommune vil tilsvarende opfordre private ejere til at tage størst mulige hensyn ved anvendelse, restaurering og ombygning af bevaringsværdige kulturmiljøer.

Regionplanens udpegning af kulturarv og beskyttelsesområder for kirkerne samt retningslinjerne for beskyttelsen af de kulturhistoriske værdier er overført til kommuneplanen. Herudover er medtaget et nyt tema om stævningssskove, og der er foretaget en enkelt udvidelse af udpegningen i Lundeborg som beskrevet nedenfor.

Kystkulturmiljøer

Byrådet ønsker, at de særlige bevaringsværdige kystkulturmiljøer, som i dag ligger i landzone, ikke inddrages til byvækst eller til nye større tekniske anlæg, og at de kulturhistoriske interesser i øvrigt tillægges afgørende vægt ved sagsbehandling mv., inden for de pågældende områder.

Omkring halvdelen af de særligt bevaringsværdige kystkulturmiljøer ligger i byzone. Svendborg Kommune vil arbejde for, at der tages særligt hensyn til kulturmiljøværdierne i disse områder i tilfælde af fornyet planlægning for områderne.

Regionplanens afgrænsning af kystkulturmiljøet i Lundeborg udvides. [En nærmere beskrivelse af kystkulturmiljøerne, som er medtaget fra regionplanen kan ses her.](#)

Nyt tema om stævningssskove

Byrådet finder, at stævningssskovene er særdeles værdifulde både som kulturmiljøer og som naturområder med en meget stor biologisk mangfoldighed. Byrådet ønsker derfor at sikre de tilbageværende stævningssskove bedst muligt gennem administration af lovgivningen og gennem tilskyndelse til at skoven fortsat drives som stævningssskov.

Svendborg Kommune har udarbejdet en plan for kommunens pleje af Vester Skerninge Præsteskov, der er fredet, og en plejeplan for en stævningssskov i privat eje med henblik på at genoptage driften.

Det er kommunens hensigt at udarbejde plejeplaner for de øvrige stævningssskove, i takt med at lodsejerne vil genoptage/fortsætte driften af disse skove.

Private skovejere kan få tilskud fra Naturstyrelsen til at pleje stævningssskove.

Kirkebeskyttelse

Ved mange af landsbykirkerne er der åbne kiler, hvor man kan se kirkerne fra omgivelserne (kirkeindsigtsområder), og hvor der ofte er gode muligheder for at opleve landskabet fra kirken. Byrådet finder, at der skal lægges særlig stor vægt på at bevare de åbne kiler af hensyn til oplevelsen af kirken fra det åbne land.

Formidling

Varetagelsen af kulturhistoriske hensyn er i vidt omfang afhængig af viden om de forskellige kulturspor i landskabet. Derfor kan formidling af kulturhistorien være et værdifuldt instrument i beskyttelsen af værdierne.

Svendborg Kommune vil sammen med Svendborg Museum skabe en stærkere bevidsthed om de forskellige kulturmiljøer og deres elementer gennem en øget formidling.

Retningslinjer

Lovgrundlag

Retningslinjer for kulturhistoriske interesser er fastsat i medfør af [Planlovens § 11 a, stk. 1 nr. 14](#).

Områder, der er udpeget som særlige kulturhistoriske beskyttelsesområder, særligt bevaringsværdige hovedgårdsejerlav, særlige bevaringsværdige kystkulturmiljøer og stævningssskove fremgår af kortet.

Særlige kulturhistoriske beskyttelsesområder

- Inden for de særlige kulturhistoriske beskyttelsesområder kan der alene meddeles tilladelse til og planlægges for aktiviteter, herunder bebyggelse og anlæg, såfremt:
 - ◆ der er tale om aktiviteter af ganske ubetydeligt omfang
 - ◆ de pågældende beskyttelsesinteresser ikke herved tilsidesættes
- Inden for de udpegede særlige kulturhistoriske beskyttelsesområder kan tilladelse til vandindvinding, der medfører sænkning af vandstanden i søer, moser og kilder med særlige kulturhistoriske/arkæologiske beskyttelsesinteresser normalt ikke meddeles.

Særligt bevaringsværdige hovedgårdsejerlav

- Inden for de udpegede særligt bevaringsværdige hovedgårdsejerlav skal der ved administration og planlægning tages særligt hensyn til de kulturhistoriske bevaringsværdier.

Særlige bevaringsværdige kystkulturmiljøer

- I de særlige bevaringsværdige kystkulturmiljøer må der for områder i landzone alene meddeles tilladelse til og planlægges for aktiviteter, herunder bebyggelse og anlæg, såfremt:
 - ◆ der er tale om aktiviteter af ganske ubetydeligt omfang
 - ◆ de pågældende beskyttelsesinteresser ikke herved tilsidesættes
- For områder, der allerede ligger i byzone, skal der ved fornyet planlægning tillægges de kulturhistoriske interesser høj prioritet.
- Placering af anlæg m.v., der i øvrigt fremgår af gældende kommuneplan, kan dog realiseres.

Stævningsskove

- I stævningsskovene kan der alene meddeles tilladelse til og planlægges for aktiviteter, herunder bebyggelse og anlæg, såfremt:
 - ♦ der er tale om aktiviteter af ganske ubetydeligt omfang.
 - ♦ de pågældende beskyttelsesinteresser ikke herved tilsidesættes.

Områder udpeget som kirkebeskyttelsesområde fremgår af kortet.

Kirkebeskyttelsesområder

- Inden for de viste kirkebeskyttelsesområder kan der kun etableres bebyggelse og anlæg m.v., såfremt dette ikke påvirker udsigten til og fra kirkerne væsentligt.

Bevaringsværdige bygninger

- Bygninger med bevaringsværdi 1–4 må ikke nedrives uden Byrådets godkendelse.

Kulturarven i byerne

Den 'faste' kulturarv omfatter bygninger, fortidsminder og kulturmiljøer. Gennem de senere år, er der kommet øget fokus på kulturarv og arkitektur som betydningsfulde parametre i en helhedsplanlægning af byernes udvikling og omdannelse.

Arkitekturen udgør en væsentlig del af kulturarven og spiller en væsentlig rolle for kvaliteten af de fysiske omgivelser, som vi færdes i. Samtidig tilføjes der hele tiden nye lag til kulturhistorien i en dynamisk proces med risiko for at værdifulde spor udviskes eller ødelægges. I takt med ændringerne er det derfor vigtigt at være opmærksom på den kulturhistoriske betydning for vores fælles forståelse af identitet og tilhørsforhold for at kunne beskytte og sikre den historiske kontinuitet.

Mål

Det er Byrådets mål, at:

- bevare byernes historiske træk og egenart,
- nybyggeri skal ske med respekt for de værdier, der ligger i kulturmiljøerne,
- kendskabet til den bevaringsværdige bygningskultur skal formidles til borgerne, foreninger m.v.

Baggrund

Bymiljøer

Svendborg by

Svendborg bymidte er et unikt købstadsmiljø med bevaringsværdige sammenhænge dannet om et middelalderligt gadenet og udgør en helt særlig kulturarv, som knytter sig tæt til Danmarks tidligste bybygning. Der er karakteristiske områder med homogene bebyggelser opført inden for samme stilperiode. Eksempler herpå er Skattergade og til dels Bagergade samt i Strandvejskvarteret – det bedre borgerskabs kystnære villabyggeri fra 1900 til 1930; rækkehusbebyggelsen på Falkenbjergvej og dobbelthusene på Grev Schacks Vej. Områder der hver især rummer store bevaringsværdier.

Mindre bydannelser

Landsbyer, skipperbyer, handelspladser og stationsbyer har hver sin historie og dermed kulturelle arv. Skipperbyen Troense rummer én af Danmarks største samlede fredninger med mere end 30 fredede ejendomme. Byrådet har hidtil valgt at beskytte udviklingen af Troense gennem en bevarende lokalplan. Svendborg har imidlertid mange mindre byer med store, ubeskyttede bevaringsværdier, og langs kysten ligger en perlerække af "fede" landsbyer, helt ulig bebyggelsen på den magrere jord længere inde på Fyn.

Kortlægning og registrering

I 1998 er der i tidligere Svendborg Kommune i et samarbejde med Kulturarvsstyrelsen udarbejdet en beskrivelse af 30 bevaringsværdige kulturmiljøer i Svendborg by og i en række byer på landet. I rapporten [Forundersøgelse til kommuneatlas – Kortlægning og registrering af bevaringsværdier i Svendborg Kommune](#) findes en samlet beskrivelse af kulturmiljøerne. Her redegøres for baggrunden for de enkelte udpegninger samt for sårbarheden af kulturmiljøerne og de særlige hensyn, der skal tages ved godkendelse af projekter indenfor de enkelte kulturmiljøer.

Kystkulturmiljøer

Svendborg havn

I Kulturarvsstyrelsens undersøgelse af kulturarven i 70 danske havne er Svendborg Havn fremhævet som særlig velbevaret og blandt de mellemstore danske erhvervshavne den i sin helhed bedste bevarede. Nomineringen forpligter kommunen til i særlig grad at beskytte denne maritime kulturarv, men giver også store muligheder for at udnytte bevaringsværdierne fremadrettet, bl.a. gennem "Kulturarvskommune-projektet" om de sydfynske havne.

Kulturarvskommune-projektet

Baggrund: Fåborg–Midtfyn, Ærø, Langeland og Svendborg kommuner ansøgte i foråret 2008 Kulturarvsstyrelsen om i fællesskab at blive udpeget som kulturarvskommune ud fra et tema, der kunne binde kommunerne sammen, nemlig den maritime kulturarv.

Det Sydfynske Øhav er fysisk den fælles snitflade mellem områdets fire kommuner og øhavet er det fælles vilkår på tværs af kommunegrænser. Set over et langt historisk forløb har øhavet og havet i videre forstand været den vel nok væsentligste kilde til beskæftigelse og indtægt for det sydfynske område og øerne og øhavet har været livsnerven hvad enten det var kontakt og vareudveksling indenfor området eller i forhold til hele verden.

Kommunikation og forbindelser i det sydfynske område og ud i verden har i en næsten 1000-årig periode foregået via de havne, som er blevet placeret ud fra hensyn til forsvar, god tilgængelighed eller naturgivne forhold så som vanddybder og læ. I dag, hvor mange havne har mistet deres erhvervsøkonomiske eller strategiske betydning, ligger de byer, som er vokset frem som handelspladser eller blot bagland til de maritime aktiviteter, tilbage og vidner om en epoke fra middelalderens transportveje til industrisamfundets stålskibstrafik.

Det maritime er således et allestedsnærværende element i det sydfynske område og øhavet, men finder sit mest markante udtryk i havnen. Havnen og det maritime element er derfor også et vigtigt led i de

udviklingsstrategier, som de nye kommuner netop har udarbejdet og som er politisk/strategisk grundlag for de kommuneplaner, som udarbejdes.

Vision: I de sydfynske havnebyers næsten 1000-årige historie er havnene det mest vedvarende, men samtidigt dynamiske element. Den faste kulturarv, der ligger bevaret i havnene, og de historier, der er knyttet til det maritime liv, vil være afgørende for fastlæggelsen af strategier for havnebyernes fremtid.

Det fælles kulturarvskommune-projekt har til formål:

- at afdække og tydeliggøre havnenes faste kulturarv og de fortællinger, der knytter sig hertil, for at kunne fastholde og udvikle det sydfynske områdes maritime identitet,
- at belyse mulighederne for at anvende den maritime kulturarv som et element i den sydfynske udvikling i respekt for bevaringshensynet.

Målet for projektet er:

- at udarbejde et kulturarvstema for den enkelte havn og for helheden af de sydfynske havne,
- at gøre havnen (landskab, bygninger, samlede bebyggelser og kulturmiljøer) til en aktiv ressource i kommuneplanen ved at indarbejde temaet i kommuneplan og temaplaner mv.,
- at formidle en serie fortællinger om kulturarven på tværs af det sydfynske øhav og i den enkelte havn.

Projektets overordnede indhold er:

- Kortlægning af de enkelte havnes faste kulturarv.
- Kortlægning af de gode formidlende fortællinger, der knytter sig til de enkelte havnes historie.
- Sammenskrivning og formidling af den maritime historie – fælles og for de enkelte havne.
- Udpegning af strategiske indsatsområder for de enkelte havne.
- Formulering af temaplaner og bidrag til kommuneplanen.

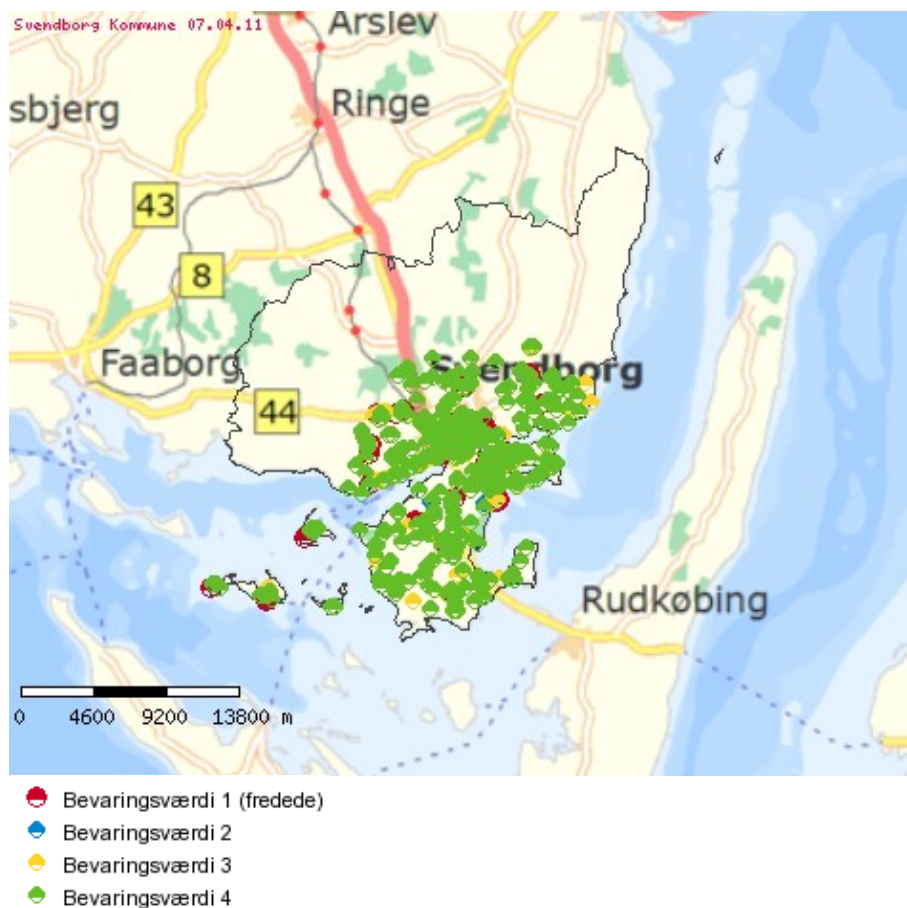
Bevaringsværdige bygninger – SAVE

Kommunerne har ansvaret for at registrere og kortlægge bevaringsværdier i byerne. Svendborg Kommune anvender en metode, som kaldes SAVE (Survey of Architectural Values in the Environment). Der er gennemført en SAVE registrering i 1998 i tidligere Svendborg Kommune i et samarbejde med Kulturarvsstyrelsen. Registreringen omfattede 7.500 bygninger opført før 1940. Skure og mindre betydende bygninger er ikke registreret.

SAVE systemet klassificerer bygninger opført før 1940 i tre grupper, hvor kategori 1 har den højeste bevaringsværdi. Der tages udgangspunkt i bygningens arkitektoniske værdi. I vurderingen indgår endvidere den kulturhistoriske og miljømæssige værdi, bygningens originalitet og tilstand. Bevaringsværdier gives på en skala fra 1–9. En bygning betragtes som bevaringsværdig, når den har en bevaringskarakter på enten 1, 2, 3 eller 4. Bevaringsværdien er ikke et gennemsnit af de forskellige forhold, men bygger på individuelle skøn over, hvilke forhold der bør veje tungest for den konkrete bygning.

I Svendborg Kommune er der 90 fredede bygninger, som Kulturarvsstyrelsen er myndighed for. Derfor kræver ændringer af de eksisterende forhold tillige godkendelse fra Kulturarvsstyrelsen.

Bevaringsværdige bygninger er kun registreret i gl. Svendborg Kommune, men det er planen at der skal gennemføres en registrering i gl. Egebjerg og Gudme kommuner, jf. strategi og indsatsafsnittet.

Lovgivning

For bygninger med bevaringsværdi 1–4 gælder følgende jf. Planloven henholdsvis Lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.

For ejere af bevaringsværdige bygninger gælder:

- at fastholdelsen af bevaringsværdien vil være udgangspunkt ved enhver ombygning,
- at der kan søges støtte fra Bygningsforbedringsudvalget til forbedring af husets ydre såfremt huset bebos af ejeren,
- at Byrådet ikke umiddelbart kan meddele tilladelse til nedrivning af ejendommen. En eventuel ansøgning om nedrivning skal behandles efter bestemmelserne i Lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.

Strategi og indsats

Bymiljøer

Byrådet ønsker at fastholde og udvikle de udpegede kulturmiljøer i byerne. Det forudsætter en særlig opmærksomhed på de historiske og arkitektoniske forhold, som fortsat skal bidrage til fortællingen om byernes historie. Se i øvrigt [Svendborg Kommunes Arkitekturpolitik](#).

Byrådet ønsker at udpege de mest bevaringsværdige kulturmiljøer i byerne i hele Svendborg Kommune. Som grundlag for planlægningen skal der ske udpegning og prioritering af de værdifulde kulturmiljøer, som det tidligere Fyns amt har udpeget. Yderligere er der beskrevet en række ældre bevaringsværdige bykvarterer og landsbyer i tidligere Svendborg Kommune i forbindelse med udarbejdelse af grundlaget til et kommuneatlas i 1998. Hermed er der samlet set et godt grundlag for en planlægning til sikring af disse områders karakterer.

Derudover kan det i et perspektiv komme på tale at udpege nye bevaringsværdige kulturmiljøer – f.eks. nyere tids industribygninger eller et jernbanetracé med tilhørende stationsbygning.

Fælles for de udpegede bevaringsværdige kulturmiljøer skal være, at disse skal være synlige og skal afspejle væsentlige træk af samfundsudviklingen og meget gerne være repræsentative for en bestemt tidsperiode eller noget egnstypisk.

Svendborg Kommune vil gennem planlægning og administration tage særligt hensyn til bevarelse af værdifulde by- og bygningsmæssige sammenhænge, som f.eks. hele eller dele af landsbyer eller bykvarterer, som kan medvirke til styrke bymiljøernes identitet.

Svendborg Kommune vil tilsvarende opfordre private ejere til at tage størst mulige kvalitative hensyn ved indpasning af ny byggerier, ved nedrivninger og ombygninger.

Kystkulturmiljøer

Svendborg Kommune er som nævnt under baggrund "Kulturarvskommune" sammen med de øvrige tre sydfynske kommuneomkring havnenes kulturværdier. I projektet skal udpeges et kulturarvstema for den enkelte havn og for helheden af de sydfynske havne for her i gennem at gøre havnen (landskab, bygninger, samlede bebyggelser og kulturmiljøer) til en aktiv ressource i kommunen. Byrådet ønsker også at formidle en serie fortællinger om kulturarven på tværs af det sydfynske øhav og i den enkelte havn. I planperioden skal der iværksættes tiltag, som skaber større bevidsthed om kommunens kulturarv og tilskynder til en bedre udnyttelse af kulturarvens potentiale.

[Se afsnit om kulturmiljøer i det åbne land for kystkulturmiljøer i øvrigt.](#)

Ny registrering af kulturmiljøer i den kommende planperiode

I den kommende planperiode vil Svendborg Museum og Svendborg Kommune gennemgå kommunen for at afdække, om der kan udpeges kulturmiljøer fra nyere tid som supplement til de eksisterende udpegninger, der primært dækker tidligere perioder. Det kunne eksempelvis være teglværkerne i Stenstrup. Endvidere foretages en kortlægning af kommunens forskellige typer af mindre bebyggelser i sammenhæng med, at SAVE-registreringen ajourføres og udstrækkes til hele kommunen. Arbejdet skal danne grundlag for en udpegning af bevaringsværdige bygninger og kulturmiljøer. Primo 2011 er arbejdet påbegyndt.

Bevaringsværdige bygninger

Byrådet ønsker, at bygninger, der er unikke eksempler på forskellige perioders arkitektur eller på en særlig byggeskik, og som må vurderes som uundværlige i gadebillede, i landskabet eller helheden, så vidt muligt sikres for fremtiden.

De mest bevaringsværdige bygninger i de tidligere Egebjerg og Gudme kommuner skal udpeges, så SAVE-registreringen af bygninger opført før 1940 i tidligere Svendborg Kommune suppleres til at omfatte hele kommunen. Derudover kan det i et perspektiv komme på tale at styrke lokalplanlægningen og administrationsgrundlaget ved også at få SAVE-registreret de bygninger, der er opført i perioden fra 1940 til 1970.

Bygninger med bevaringsværdi 1–4 må ikke nedrives før Svendborg Kommune har meddelt, om der nedlægges forbud. Som udgangspunkt for en vurdering skal værdifulde kulturmiljøer og bevaringsværdige bebyggelser beskyttes og genanvendes med omtanke – variation og særlige identiteter skal understøttes så kommende generationers oplevelsesmuligheder og livsvilkår ikke forringes.

Formidling og udvikling af kulturarv

Byrådet ønsker at samarbejde med beboerne i områder med mange bevaringsværdier.

Samarbejdet skal indebære oplysning om kulturværdierne og, hvordan man bedst beskytter dem, og udarbejdelse af lokalplaner, som skal sikre de bevaringsværdige bygninger mod nedrivning og ombygninger, der ikke passer til den konkrete byggeskik. Planerne skal gerne åbne mulighed for og anvise, hvordan de mest bevaringsværdige bygninger kan om- eller tilbygges for til stadighed at være tidssvarende og funktionelle.

Svendborg Museum kan dokumentere og formidle Svendborgs maritime kulturarv. Museet har siden 1974 haft domicil på købstadens gamle fattiggård og arbejdsanstalt. Svendborg Museum ønsker at udvikle institutionen til at blive én af landets tre nationale søfartsmuseer. For at støtte den udvikling vil Byrådet i planperioden vurdere mulighederne for at finde en attraktiv maritim placering.

Retningslinjer

Kommuneplanens retningslinjer for kulturarv og bevaring er samlet under [Kulturarven i det åbne land](#), men gælder også i byerne.